

pa je imenovani XXIX. zv. „Salonne bibliotéke“, ki ima naslov: „Sfinks, Básně Jaroslava Vrchlického“. Knjiga ima te oddelke: „Otázka bez odpovědi“ („Vprašanje brez odgovora“), prelepa apostrofa „Sestre“ pesnikove pesni, — neme, kamenéne sfinge; „Hlasy se zřicenin“ („Glasovi z razvalin“), obsezajo večinoma starovečne motive; „Bánsnikovy glossy k hieroglyfům papyrosu v Esne“ („Pesnikove glose hijeroglifom papirosov v Esni“); „Dno čiše“ („Dno čaše“), pesni razmišlja-joče, vzrasle na italskih tleh, ko je pesnik bival v Livornu; „Při objevení nové pyramidy v Meydunu“ („Ko se je odkrila nova piramida v Meydunu“); „Pod štítem“ („Pod ščitom“) in naposled: „Jas na vychodě a Hymna Lazarova“ („Svit na vzhodu in Lazarova himna“). Te pesni so večinoma lirične in kontemplativnega značaja. Pečajo se, kakor je že iz naslova spoznati, s temnim, skrivnostnim vprašanjem o človeškem življenju in bitji. Pesniku zastavlja življenje celo vrsto vprašanj in metafiziških ugank, katere mu je rešiti. Kakor v odprti knjigi leži tu pred nami ves trud človeške duše, kako razgrniti to ontološko skrivnost; tu vidimo težnje, tožbe, sanje te nepokojne človeške duše. Najlepša iz vseh je pač „Ne nesmiš zmlknout bouřná moje písni“ („Umólkni mi ne smeš mi, burna pesen moja“). — Ker smo že pri Vrchlickem in „Salonni bibliotéki“, povemo naj še, da je prvi del pesnikove zbirke „Mythy“ izšel v drugi izdaji. Posebno zanimiv je ta zvezek zavoljo tega, ker nahajamo v njem tri pesni, katerim je snov vzeta iz življenja českega naroda, kar se pri Vrchlickem le prerédkoma dogaja. Te tri pesni: „Šárka“, „Legenda o sv. Prokopu“, „Kříž Božetěchův“ („Božetěhov križ“), odlikujejo se z navadno epično silo, živim koloritom in krasno dikcijo. — XXX. zvezek „Salonne bibliotéke“ ima izbornu vsebino. Podaja nam zbirko pesnij, z naslovom: „Básně Otokara Mokrého“. Pesnik Otokar Mokry se je mudil lani tudi po Slovenskem in spisal v „Slovanskem sborníku“ lep članek o našem prekarjem stanju; tudi je objavil v 5. zvezku letošnjih „Květov“ arabesko „Ipavským údolím“ („Po ipavski dolini“). Zbirka njegovih pesnij ima naslednje dele: „Básen uvodní“ („Uvodna pesen“), „Pohádky“ („Pravljice“, 9 pesnij), „Italské zvuky“ („Italski glasovi“, 15 pesnij); „Různé motivy“ („Razni motivi“, 17 pesnij) in „Jihočeské melodie“ („Jugočeske melodije“, 6 pesnij). Te pesni so večinoma lirične, vendar se v zbirki najde pesnij, v katerih kaže Mokry veliko nadarjenost tudi za epično poezijo, n. pr. v pesni: „Zlatá koruna“, „Husův kamen“ ali tudi „6 července 1415“ („6. dan Husove smrti“). Oblika mu je priprosta ali dovršena, reč (dikcija) blagoglasna, nežna in skrbno izbrana. Iz južnih strani „Italskih glasov“ vede nas pesnik na sever v domovino svojo na južno Česko. O tej priliki spomni se tudi slovenske zemlje in častitljive Tatre. Vse pesni dihalo vročo ljubezen do domovine, svobode, bližnjega. — V Ottovi „lacini bibliotéki“ je izšlo novo delo pripovednika Jakuba Arbesa, katero ima naslov: „Messiáš“. Ta roman se odlikuje z risanjem značajev in nam podaja mnogo zanimivih epizod. Poseben mojster je Arbes v opisani plemenitašev in mesta Prage ter njenih zgodovinskih spomenikov.

Novi grobovi. Danes nam je zopet omeniti nekaj bridkih izgub, ki so zadele književnost slovansko, bridkih pravim, ker je v današnji dobi vsak le nekoliko spreten delavec neprecenljiv. Posebno Čehom je pobrala smrt več nenadomestnih mož.

20. julija je umrl v Litomyšli A. V. Šmilovsky (pseudon. za Šmilauer), ki se prišteva prvim pesnikom in novelistom českim. Porodivši se v

dan januarija 1834. l. v Mali Boleslavi, obiskaval je najprej tamošnje šole, potem pa prestopil na praško vseučilišče, kjer se je posvetil slavistiki. V Pragi mu je bil sošolec znani česki pesnik Vitězslav Hálek. Dovršivši filozofijo postane gimnazijski učitelj v Klatovih, od koder ga l. 1873. premestijo v Litomyšl. Nedavno za tem imenujejo ga za nadzornika ljudskih šol v litomyšelskem in poliškem okraji, kjer je deloval do svoje prerane smrti. V Nerudovih „Obrazech života“ je stopil prvič med česke literate l. 1859. Odsle je posvetil narodnemu slovstvu ves čas, kar mu ga je ostajalo prostega. Napisal je mnogo krasnih pripovedij, iz katerih se posebno odlikujejo: *Kmotr Rozumec*, *Martin Oliva*, *Parnasie*, *Za rannych červánkū*, *Nebesa* in še nekaj drugih. Te povesti so vse tendenciozne: pisatelj navdušuje bralca za domovino in blage ideje; posebno filozofične tendence kažejo se nam v *Kmotru Rozumcu* in *Martinu Olivi*. Dasi mu je pripoved bila glavna stroka, zlagal je tudi lepe pesni ter jih izdal l. 1873; razen tega pa se je našlo v njegovi zapuščini dvanajst dramatičnih del, ki do zdaj še niso bila natisnena ter so po sodbi nekaterih veščakov izvirna tako, da bodo na čast dramatičnemu repertoaru českemu. Ravno letos so počela v Pragi izhajati zbrana njegova dela, raztresena po raznovrstnih časopisih, v zvezkih pod naslovom: *A. V. Šmilovského spisy vypravné.* — Ne le na književnem, tudi na šolskem polju si je pridobil Šmilovsky neprecenljivih zaslug. Učenci njegovi ga bodo ohranili vedno v prijaznem in hvaležnem spominu.

Maja meseca pobrala je smrt jednega iz najboljših jezikoslovcev českich: umrl je *Alois Vaníček*, profesor primerjajočega jezikoslovja na česki univerzi praški. Zagledal je luč sveta v Pragi l. 1825. in končavši tam srednje šole posvetil se profesorskemu poklicu. Dolgo let je učiteljeval na Moravskem v Olumuci in Trebiči, kjer je bil tudi gimnazijski direktor. Ko se je preporodila česka univerza v Pragi, podelili so mu stolico primerjajočega jezikoslovja. Spisal je med drugim: *„Etymologisches Wörterbuch der lateinischen Sprache“* 1874, 1 zvezek; *„Griechisch-lateinisches etymologisches Wörterbuch,“* 1877, 2 zvezka; pa *„Fremdenwörter im Griechischen und Lateinischen“* 1878. 1 zvezek. Po teh delih je zaslovel ne le v svoji domovini, ampak tudi zunaj nje v Rimu in na Nemškem. Vaníček je bil tih, ali priden delavec, ob enem pa tudi priljubljen in izboren učitelj.

8. avgusta je umrl v Pragi drug zaslužen filolog česki, *František Velišsky*, star še le 43. let. Ta je Čehom spisal med drugim prelepo in izvrstno delo *„Život Rekūv a Rimanūv“*, katero se je tudi na ruski jezik preložilo. Bil je uzoren učitelj in pri svojih učencih ostane vedno v dobrem spominu.

Bratom Slovakom je umrl krepek borilec za prosveto slovaškega naroda, sodelavec *Kollárjev*, izboren pisatelj, zbiratelj narodnih pesnij, poznavalec slovaške glasbe: *Ján Kadavy*, čegar dolgo življenje (rodil se je 7. jun. 1810, a umrl je 11. avg. t. l.) je bilo posvečeno od prve mladosti do zadnjega njegovega dne tihemu neumornemu delovanju v prospeh in blaginjo slovaškega naroda. Narodivši se v *Jestřábí* na Českem prišel je še jako mlad dijak v *Modro*, kjer mu je profesor *Gottšaltovsky* že jako zgodaj vcepil ljubezen k slovanskemu narodu. Že je bila izšla *Kollárjeva „Slávy dcéra“* in povsod užigala slovansko mišljenje. *Kadavy* je želel upoznati se s pesnikom in ta želja ga je gnala iz domovine česke na zemljo slovaško. V *Pešti* se seznanil s *Kollárjem* in po nje-

govem priporočilu ga pokličejo l. 1839. za učitelja k slovaški evangeljski cerkvi v Pešti. Že 1843. l. izda Kadavy knjižico: „Přemyslování o dokonalosti křesťanské“ itd. od Jána Amosa Komenskega v Pešti s podobo tega slavnega pedagoga. Spomina vreden je v tem spisu predgovor Kadavega, ki kaže čisto slovansko mišljenje. Na konci knjige je pridejan živopis Komenskega, izdelan od Kadavega s pomočjo Palackega. Istega leta izda Kadavy „Vzájemnost ve příkladech v Čechoslovanů, kjer dokazuje, naslanjajoč je na Kollarov spis „Ueber die Wechselseitigkeit der Slaven“, da so Slovaki in Čehi, pa Lužičani najbolj sorodni. Končuje se ta spis (94 strani) s čvrsto pisano obrano vzajemnosti proti „přepjatým vlastencům uherským“ (napetim rodoljubom ogerskim). Pozneje je odstopil od tega stališča in začel pisati v slovaščini. Izdal je namreč l. 1845. almanah „Priateľ ľudu; knižka pre Slovenských hospodárov a remeslníkov. V Budíne 1845. Pri tej knjigi so sodelovali mnogi drugi slovaški pisatelji: Bohuš Nosák, Ján Lac, Julius Plošic, Peter Hostinsky, Karol Kiko, Sladkovič, Rimavsky, Hurban. Izšla sta samo dva zvezka vsled neprijazne tedanje dobe. Kmalu potem je šel Kadavy v Pravonin pri Vlašimu na Českem, da bi se izučil v agronomiji in bi tem bolje in praktičneje mogel pisati za slovaški narod. L. 1847. izda v Turčanskem sv. Martinu „Čítanku pre malje djetky“, katera kaže posebno pedagoško in psihološko nadarjenost tega slovaškega Bleiweisa. Po burnem osem in štiridesetem in devet-inštiridesetem letu izdal je v Levoči najprej l. 1853. koledar „Živenu“, katera spričuje njegovo praktičnost in nadarjenost. L. 1873. je izdal spis „Maly spevák čili struční návod ku spevu pre slovenské narodnie školy“. Naposled uredoval je Kadavy „Slovenské spevy“ in s tem delom si je postavil večni spomenik. Njegova umetniška delavnost je ogromna, neumorna in plodonosna. Izvrsten poznavalec teorije glasbene je Kadavy ob enem tudi skladatelj in pesnik. Najlepši slovaški napevi prihajajo iz njegove lepe duše. Harmonizacija njegova je po sodbi veččakov brez napak in izvirna. Poseben vspeh je imel njegov napev pesni: „Nitra, milá Nitra“. — Velikih zaslug si je pridobil Kadavy tudi s tem, da je zalagal dobre slovaške knjige; on je pripomogel tudi, da so se pričeli izdavat „Slovensky pohľady“; bil je člen „Matice Slovenske (slovaške)“, soustanovitelj „Matice Česke“, profesor na bivšem slovaškem gimnaziju v Turč. sv. Martinu, katerega so oholi Madjarji zaprli. Slovaški narod je 13. avg. pokazal s sijajnim pogrebom, kako hvaležen je temu možu, svojemu učitelju, pisatelju, umetniku! —

Bratom Poljakom je umrl v Krakovu 28. julija t. l. Władysław Ludwik Anczyc, znamenit dramatik, rojenjá iz Vilne, kjer je zagledal beli svet l. 1824. Prvikrat se je prikazal na gledišči Krakovskem l. 1848. s svojimi igrami: „Moškóu na barykadach“ in „Emigracya chłopska“. Toda v hrupu in nemiru tistih dob niso zapazili njegovega talenta. Še le s komedijo „Chłopi arystokraci“, ki se je prvič igrala l. 1851. v Krakova obrnil je náse pozornost občinstva, kateremu ga je naenkrat po polnem prikupil, da še celo sam ni takega vspeha pričakoval. V svojih umotvorih kaže nam Anczyc priprostega Poljaka, kakeršen je v resnici: riše ga s tisto realnostjo kakor Gogolj svoje junake iz naroda: posebno krepák je v tem oziru v „Emigracyi chłopski“, naperjeni proti „kulturonoscem“. Poslednje delo mu je „Jan III. pod Wiedniem“, katero se je

prvič predstavljalo letos v septemberskih slavnostih, prirejenih v spomin osvoboje Dunaja. Pisatelj, žalibože, te predstave ni čakal. — Ne le kot dramatik, tudi kot pisatelj za narod pridobil si je Anczyc slavno ime. V popularnih spisih se je podpisoval „Kazimir Góralczyk“. Posebno se hvali „Sennik“, kateremu se baje v poljskem slovstvu nič ne more postaviti na stran. Od l. 1861. do 1868. je uredoval Anczyc v Varšavi ljudski časopis „Kmiotek“; razen tega je pisal tudi mnogo za mladino in nekaj vzvišenih umotvorov pesniških, ki se smejo meriti z najboljšimi jednacimi deli v literaturi poljski. Š.

Zanimive nemške knjige. Letošnje poletje so prišle na svetlo te knjige v nemškem jeziku:

1. *Geschichte der slavischen Literaturen von A. N. Pypin und V. D. Spasovič.* Nach der zweiten Auflage aus dem Russischen übertragen von Trautgott Pech. Zweiter Band, erste Hälfte: *Geschichte der polnischen Literatur.* Leipzig, Brockhaus, 1883, 8, XXVIII + 435. Cena 9 mark ali 5 fl. 40 kr. — Čitatelji naši se spominjajo, da je prvi zvezek te imenitne knjige, obsezajoč literarno zgodovino južnih Slovanov in galiških in ogerskih Rusov, prišel že pred tremi leti na svetlo (glej Ljublj. Zvon I. str. 128). V prvi polovici drugega zvezka nam g. Spasovič opisuje literarno zgodovino poljsko, v drugi polovici nam bode Pypin podal književno zgodovino česko, lužiško-srbsko in baltiško-slovansko ter v tretjem zvezku sklenil s književno zgodovino veliko-rusko. Iz tega vsak lahko razbere, kako imenitno, a tudi kako ogromno gradivo obdeluje Pypinova knjiga. Zato se tudi ni čuditi, ako se učenemu akademiku niso do celega posrečili vsi oddelki, tako n. pr. je slovenski oddelek na več mestih jako nedostaten in pogrešen; tudi v Čehih je Pypinova knjiga vzbudila več ostrih kritik in protikritik, a uzrok tem hibam so največ nedostatni pripomočki in viri. V obče je knjiga plod neizmerne pridnosti, pisana bistro in pregledno, z gorečo ljubeznijo do kulturnega napredka vseh slovanskih narodov in vsak izmed nas najde v njej pouka na izobilje. Čitatelje in politike naše, kakor tudi „hrvatomane“ slovenske v nemškem izdanji opozorujemo osobito na Pypinovo pismo o panslavizmu. To je moška in plemenita beseda!

2. *Der Königsson Marko (Kraljevič Marko) im serbischen Volksgesang.* Deutsch von Carl Gröber. Mit einem Titelbilde von Th. Rybkowski „Der Guslar“, Wien, Alfred Hölder, 1883, 16, 265. Cena 1 fl. 80 kr. — Prelagatelj nam v uvodu na kratko opisuje kraljeviča Marka življenje in njegov pomen v srbskem narodnem pesništvu; potem nam podaja 31 najlepših srbskih junaških pesnij o kraljeviči Marku v meri izvornikovi na nemški jezik preloženih; na konci je pridejan slovarček srbskih lastnih imen in v pesnih nahajajočih se tujih besed. Prevod se prav lepo bere, knjiga je jako lično opravljena in vsega priporočila vredna.

„Ljubljanski Zvon“

izhaja po 4 pole obsežen v veliki osmerki po jeden pot na mesec v zvezkih ter stoji: za vse leto 4 gld. 60 kr., za pol leta 2 gld. 30 kr., za četrt leta 1 gld. 15 kr. Za vse neavstrijske dežele po 5 gld., za dijake po 4 gld. na leto.

Založniki: dr. I. Tavčar in drugovi. — Za uredništvo odgovoren: Fr. Levec. Uredništvo: v Novih ulicah 5. — Upravištvo: na Marije Terezije cesti 5.

Tiska „Národní Tiskarna“ v Ljubljani.